

Гуманізація освіти, систем поширення та сукупності знань, з метою формування гуманістичного типу мислення має привести до змін в складових повсякденної, буденної поведінки людей - в побуті, праці, відпочинку, розвагах, тобто в індивідуальних аспектах соціального життя, об'єднання, взаємодії і переплетення котрих формують його сітки чи мережі, інтегрують в психологію середовища. Гуманістичний індивідуальний контроль і осмислення кожного кроку особистості є тією внутрішньою гуманістичною постановою, що через буденну психологію дає нові якості національної психології та оновлення духовності сучасної України.

Практика всіх напрямків освіти, педагогічних і психологічних досліджень цього плану має бути побудована на диференційованих підходах, в залежності від рівня, характеру освіти, різних демографічних та соціальних груп і враховувати інтелектуальний, освітній рівень і духовний розвиток кожної групи людей.

Д.Т. Федоренко

Національна етнопедагогіка - основа української академічної педагогіки

Досвід останніх років стверджує, що інтегрування викладацької професійно-формуючих дисциплін з народною педагогікою збуджує в студентів природну зацікавленість станом освіти й виховання від часів Київської України-Русі до сьогодні, розвитком педагогічної думки в Україні та здобутками формування суспільної свідомості пращурів, що фактично виявилось основою української етнопедагогіки, про яку так довго сором'язливо замовчували, але від того її роль ніяк не меншала. Беззаперечним слід вважати формування української академічної педагогіки на скринях національної етнопедагогіки яка зародилася в силу давнину, ще в епоху Праукраїнської цивілізації Оріяни, витримала випробування часом і, нагромадивши досвід сімейного (родинного) виховання й навчання, дала поштовх трансформації основ народної світоглядності, духовності й моральності в загальнопедагогічні закони й закономірності. Кожна категорія (новиття) сучасної української педагогіки своїм корінням, змістом, своєю суттю, започаткована в національній етнопедагогії. Звідти - багатство категоріального апарату, форм, засобів, принципів, методів і прийомів процесів навчання, виховання й формування юної особистості, які розглядаються академічною наукою. У процесі відбудови національної систе-

ми навчання й виховання в Україні важлива роль відводиться формуванню пізнавальних здібностей студентів, які виникають і розвиваються, переростають у переконання та окремі риси педагогічної майстерності під час експедицій з фольклорної та етнографічної практик, під час експедицій по збиранню й вивченню скарбів педагогіки та в ході діяльності тимчасових студентських польових лабораторій (загонів, проблемних груп, семінарів-практикумів) по дослідженню теоретичної основи й методики впровадження в умовах навчального закладу народних традицій, свят і обрядів. Етнопедагогічна практика народу - то щоденне життя за певними неписаними нормами, що шліфуються століттями й викристалізуються в народну мудрість. Викладання етнопедагогіки в вузах позитивно вплинуло на більш стійке і якісне засвоєння педагогіки національної школи і інших педагогічних дисциплін, залежно від спеціалізації (дошкільна педагогіка початкового навчання тощо). Про те уже на часі питання етнопедагогічної практики для студентів педагогічних навчальних закладів, майбутня спеціалізація має в своїй назві слово "педагогіка" (дошкільна педагогіка, педагогіка початкового навчання, сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, соціальна педагогіка, військова педагогіка тощо). Виступаючи своєрідним фундаментом педагогічної науки, українська національна етнопедагогіка водночас стала її змістом, що допомагає студентам ґрунтовніше оволодіти складними педагогічними категоріями й поняттями (теоретичний аспект), явищами, подіями, процесом, станом (практична реалізація наукових досліджень української педагогіки).

Тож уже сьогодні настав час докорінного перегляду й створення нової програми не просто педагогіки, а інтегрованого курсу української педагогіки національної школи і відповідного посібника (підручника), в якому українська етнопедагогіка стала б наскрізним стержнем, що розкрив би стан розвитку освіти, школи, історії національної педагогіки як виразника суспільного світогляду, вітчизняної психолого-педагогічної науки від давніх-давен до сьогодення. Навколо цієї наскрізної основи-всіх давалися б повідомлення про стан освіти й розвитку народної педагогіки, шкільної справи й сімейного виховання в слов'янських країнах, державах Східної Європи, відомості з порівняльної педагогіки тощо.

Інтегрований курс української педагогіки зможе довести до майбутнього вчителів початкових класів особливості народно-педагогічних уявлень про самобутність сімейного виховання в різні епохи розвитку України, ставлення учителя до батьків, естетичне й трудове виховання засобами ремесла і різних жанрів прикладного, малярського, музично-інсценічного, танцювального

містечці, морального виховання утвердженням прекрасного в побуті і взає-
минах між людьми та викриттям спотвореного, гідкого...

Л.Б. Стрюк, М.І. Стрюк

Виховний потенціал народної звичаєвості

(на матеріалі вивчення історичних пісень та дум українського народу)

Традиційна звичаєвість, що охоплювала усі сфери родинного і су-
спільного життя, регулювала і контролювала весь спектр людських взаємин,
упродовж століть гуртувала українців, єднала їх, допомагала їм зберегти на-
ціональну своєрідність, свою ментальність. Навчання дітей звичаям було на-
ріжним каменем народної педагогіки. Не випадково для Т.Г. Шевченка зане-
дбання звичаю дорівнює святотатству:

Чи ти рано до схід-сонця

Богу не молилась?

Чи ти діточок непевних

Звичаю не вчила?

Звичаї контролювали насамперед моральний досвід народу, що склан-
ся історично і переходив від покоління до покоління. Однією з форм закріп-
лення, збереження і передачі його наступним поколінням стала усна народна
творчість, зокрема історичні пісні та думи. Вони виникли і розквітали за часів
козацтва, тому найповніше відображення в них знайшли козацькі звичаї. Ко-
зацькі звичаї посідають одне з чільних місць у образно-смысловій системі іс-
торичних пісень та дум. Без їх усвідомлення не можна було стати справжнім
козаком, захисником України:

А ще ти між козаками не бував

Козацької каші не їдав

І козацьких звичаїв не знаєш.

У звичаях козакування відбилосся прагнення українського народу до
волі, незалежності. Для юнака це означало ще й привселюдне визнання його
врівності, повноцінності і високого громадського статусу. Про мету козакуван-
ня говориться в думі:

...звичаю козацького набрати,

Слави, лицарства дістати,

За віру християнську одностайно стати.